

Dr hab. Włodzimierz Piątkowski, prof. ucz.

Katedra Społecznych Problemów Zdrowotności
Instytut Socjologii UMCS

Katedra i Zakład Nauk Humanistycznych i Medycyny
i Medycyny Społecznej
Uniwersytet Medyczny w Lublinie

OCENA DOROBKU I AKTYWNOŚCI NAUKOWO-BADAWCZEJ DR MAŁGORZATY SYNOWIEC-PIŁAT oraz PUBLIKACJI WCHODZĄCEJ W SKŁAD OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO JAKO MONOGRAFIA HABILITACYJNA:

Małgorzata Synowiec-Piłat, Przekonania i wiedza dotycząca chorób nowotworowych a uczestnictwo w onkologicznych badaniach profilaktycznych. Studium socjologiczne, ss. 564, Wrocław 2020, Wydawnictwo Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu.

W związku z powołaniem mnie przez Radę Dyscypliny Naukowej: Nauki Socjologiczne Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie pismem- WSE – 524 156 /2021 na recenzenta w Komisji Habilitacyjnej w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki socjologiczne Pani Dr Małgorzacie Synowiec-Piłat zapoznałem się z całością załączników w wersji „papierowej” i elektronicznej, a w szczególności z: monografią habilitacyjną, 4 książkami, których Habilitantka była współautorką i współredaktorką - pkt. II. 3 (wersja elektroniczna); 35 rozdziałami, gdzie Synowiec-Piłat była autorką lub współautorką, 2 monografiami współredaktorskimi i współautorskimi - pkt. II. 3, 3 artykułami z listy periodyków posiadających IF, w tym z pracą przyjętą do druku w „Health Promotion International” - tu Habilitantka była jednym z 4 współautorów /pozycja z najwyższym, w Jej dorobku, IF – 1,98 jednak nie wykazywanym w Raporcie Bibliograficznym Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu za lata 2017-2020/, 10 publikacjami wydanymi w czasopismach nie posiadających IF, przy czym w czterech z nich /9, 12, 13, 14/ jest jedyną autorką. Uzupełnieniem wykazu publikacji zestawionych przez Autorkę jest Raport Parametryczny przygotowany przez Bibliotekę Główną UM we Wrocławiu za lata 2007-2020. Dodatkowe informacje dotyczące Jej dorobku możemy znaleźć w „Wykazie Osiągnięć Naukowych Stanowiących Znaczny Wkład w Rozwój Określonej Dyscypliny” /ss. 1-24/, oraz w Autoreferacie /ss. 24/. Całość tych materiałów oraz wykaz ich formalnych parametrów naukowych pozwala na opis i ocenę pełnego dorobku Habilitantki za interesujący Komisję okres 13 lat /2007-2020/ oraz sformułowanie wynikających z tego stanu rzeczy wniosków.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA SYLWETKI NAUKOWEJ HABILITANTKI

Pani Dr Małgorzata Synowiec-Piłat jest znaną w środowisku wrocławskim i, szerzej, Dolnego Śląska badaczką problemów społecznych, działaczką na rzecz promocji zdrowia i propagatorką edukacji zdrowotnej pracując na tym polu od ponad 25 lat. Ze środowiskiem wrocławskim jest związana Jej aktywność naukowa, dydaktyczna, organizatorska oraz w zakresie popularyzacji nauki. Również materiał do pracy habilitacyjnej został zebrany w okresie 6 lat wśród zdrowych, dorosłych mieszkańców Wrocławia /pierwszy etap badań 2012, drugi 2018/. Wyniki tego badania mają, według słów samej Habilitantki, służyć: wdrażaniu „programu promocji zdrowia i profilaktyki onkologicznej ukierunkowanej k o n k r e t n i e (podkr. moje W.P.) na społeczność wrocławian”. /Autoreferat, s. 5/. Wybór tego właśnie obszaru badań był podyktowany, jak czytamy w Autoreferacie, względami praktycznymi. Finansowanie pierwszej części badań stało się możliwe dzięki funduszom na działalność statutową w ramach Zakładu Humanistycznych Nauk Lekarskich UM we Wrocławiu; w dalszej części projektu Autorka uzyskała środki z budżetu miasta Wrocław /patrz: „Przekonania i wiedza dotycząca chorób nowotworowych...”, op. cit., s 199/. Warto zauważyć, że w realizacji projektu brali udział ankieterzy przeszkoleni przez samą H a b i l i t a n t k ę, jako koordynatorkę badania /op. cit., s. 208/; Dr Synowiec-Piłat wskazywała na studentów Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, członków Koła Naukowego jako na osoby przeprowadzające wywiady /patrz np.: Kozyra, Zmyślona, Madziarska, Synowiec-Piłat, 2014/. Przy okazji można postawić pytania o kwalifikacje metodologiczne ankieterów realizujących badania, w jakim zakresie i z jakim skutkiem niezbędne było ich szkolenie w posługiwaniu się metodami i technikami badań surveyowych, wreszcie - jakie ostatecznie było ich przygotowanie merytoryczne, etc. Ma to znaczenie, tym bardziej, że w części metodologicznej Autorka projektu wspomina o trudnościach z dotarciem do osób z wylosowanej próby oraz o kłopotach z „niekompletnością danych” /Przekonania i wiedza... , op. cit., s. 208 /.

Osobno trzeba zauważyć inne formy lokalnej aktywności Dr Synowiec-Piłat /dydaktyka, popularyzacja nauki w mediach/ za jakie uzyskiwała nagrody rektorskie własnej uczelni /Autoreferat, s. 18/. W latach 2011- 2016 pełniła, m.in., funkcję opiekuna Koła Naukowego, którego członkami byli studenci medycyny i nauk o zdrowiu. W roku 2017 była jednym z trzech współredaktorów monografii „Promocja zdrowia w działaniu. Od teorii do praktyki”, Wydawnictwo Eurosystem, Wrocław 2017, ss. 242. Wydaje się, że wątpliwa pozostaje zasadność określania przez samą Habilitantkę „podręcznikiem akademickim” tej publikacji, nie będącej na liście MNiSzW, czego konsekwencją jest n i s k a p u n k t a c j a rozdziałów tej książki, których Synowiec-Piłat była współautorką /patrz: Synowiec-Piłat Małgorzata, Bibliografia Publikacji Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu za lata 2007 – 2020, pozycje 6-14, ss. 5-6/.

W Autoreferacie wymieniono też osiągnięcia organizacyjne odnoszące się do lokalnej społeczności Wrocławia, np. pięć edycji seminariów „Promocja zdrowia w działaniu /lata 2015-2018/ oraz jedno sympozjum o charakterze ogólnopolskim /2019/ współorganizowane przez Sekcję Socjologii Zdrowia i Medycyny PTS, której Habilitantka jest obecnie przewodniczącą. /Autoreferat, s. 21/. W ramach działalności edukacyjnej kierowanej do mieszkańców Wrocławia i Dolnego Śląska współorganizowała także, m.in., warsztaty dietetyczne, edukacyjne, Dni Promocji Zdrowia, Konkurs Fotograficzny, itp. /Autoreferat, s. 22/. Niewątpliwym osiągnięciem indywidualnym Dr Synowiec-Piłat jest wybór na stanowisko Przewodniczącej Sekcji Socjologii Zdrowia i Medycyny Polskiego Towarzystwa Socjologicznego na kadencję 2019-2021, praca jako członkini zespołu recenzentów periodyku „Frontiers in Sociology” /2016/ oraz współorganizacja trzech edycji konferencji „Socjologia medycyny, promocja zdrowia...” w latach 2013, 2015, 2017. Kolejna tego typu impreza ma się odbyć w tym roku.

Podsumowując, działalność organizacyjna, dydaktyczna, naukowa oraz w zakresie popularyzacji nauki Dr Małgorzaty Synowiec-Piłat była bogata i różnorodna, ale w większości miała ograniczony, l o k a l n y c h a r a k t e r, dedykowany głównie mieszkańcom Wrocławia.

W opinii o osiągnięciach w procedurach habilitacyjnych **największą wagę** przykłada się do oceny i interpretacji **formalnych, indeksowanych parametrów pracy naukowej**.

Analiza sparametryzowanych osiągnięć naukowych Habilitantki za okres 13 lat /patrz: Synowiec-Piłat Małgorzata, dr, Bibliografia Publikacji za lata 2007-2020, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu, ss.1-10/ wskazuje, że w porównaniu z innymi, ocenianymi standardowymi wskaźnikami pracami habilitantów z dziedziny nauk społecznych w dyscyplinie nauki socjologiczne osiągnięcia te lokują się „ **poniżej przeciętnej**”.

Dane zawarte w przygotowanych przez Habilitantkę dokumentach i załącznikach /Autoreferat, Bibliografia Publikacji za lata 2007- 2020, Wykaz Osiągnięć Naukowych bądź Artystycznych Stanowiących Znaczny Wkład w Rozwój Określonej Dyscypliny, Wykaz Osiągnięć Naukowych w postaci zał. No. 3 oraz kopie prac autorskich i współautorskich, redakcje i współredakcje monografii pozwalają stwierdzić że:

1/ Wskaźnik IF jaki uzyskała Autorka w okresie 13 lat za 3 prace /w tym jedną współautorską / wynosi ogółem 2,53, co można uznać za w a r t o ś ć n i s k ą. Czwarta praca Habilitantki, w tej kategorii z IF 1.98 /tu jest jednym w czterech współautorów/ n i e z o s t a ł a opublikowana do końca 2020 roku i nie figuruje w Bibliografii Publikacji / Patrz pkt. 1.1, op. cit. s. 1 /. Podobnie n i s k i e w s k a ź n i k i posiada kategoria: Liczba cytowań /bez autocytowań / wg. Web of Science, wartość 5; Indeks Hirscha, wg. WoS, wartość 2 ; Indeks Hirscha, wg. Bazy Scopus, wartość 2; punktacja wg. kryteriów MNiSzW za okres 2007- 2020, 471 pkt. Tu uwaga dodatkowa: punktacja ta wydaje się z a w y ż o n a, bowiem włączono do niej wersję książkową doktoratu /ocenianą już wcześniej w innej procedurze/ i przypisano jej 24 pkt.

Ponadto w Bibliografii Publikacji przygotowanej przez UM we Wrocławiu publikacjom wieloautorskim w formie rozdziałów w monografii przypisuje się zbyt wysoką wartość na podstawie „punktacji źródła”, a więc 20 pkt., co jest niezgodne z wytycznymi Rady Doskonałości Naukowej;

2/ Informacje zawarte w Bibliografii /pkt. 2.2/ wskazują też, że Habilitantce przypisano autorstwo lub współautorstwo rozdziałów w monografiach naukowych. Z załączonej listy wynika, iż na 33 pozycje z lat 2009-2020 tylko cztery mają punktację powyżej 5 pkt, na dwunastu znajduje się adnotacja: „publikacje s p o z a listy MNiSzW”. Z kolei inne publikacje /np. No. 26/ były drukowane w oficynach nie mających charakteru akademickiego. Nie zaskakuje więc fakt, że Bibliografia przypisuje tym pozycjom niską estymację tylko 192 pkt. /patrz: Bibliografia, s. 8/. Warto przy tym zauważyć, że wśród artykułów wykazanych w Bibliografii w ostatnich trzech latach /2017- 2020/ jest tylko jedna pozycja autorska (!) / Poz. No. 12 /. Podsumowując ten aspekt aktywności naukowej Habilitantki i uzyskane parametry można dostrzec różnorodność i wielość poruszanych wątków tematycznych /promocja zdrowia, profilaktyka onkologiczna, zachowania zdrowotne, analiza kampanii społecznych na rzecz zdrowia, zagadnienia ruchów pacjenckich, badanie zawartości mediów społecznościowych, propagowanie zdrowych stylów życia, itp. Mankamentem tego liczbowo pokaźnego dorobku są jednak jego niskie wartości bibliometryczne, trudny do określenia wkład własny w bardzo licznych pozycjach współautorskich takich jak periodyki, monografie, współredakcja tekstów wieloautorskich / patrz: Bibliografia Publikacji za okres 2007 – 2020, ss. 1- 10/;

3/ Pani Doktor Małgorzata Synowiec-Piłat jest pracownikiem o wieloletnim stażu /1996-2021/. Po ukończeniu /1996/ Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego i uzyskaniu tytułu zawodowego magistra socjologii na podstawie pracy napisanej pod kierunkiem profesora Władysława Misiaka została zatrudniona w Zakładzie Humanistycznych Nauk Lekarskich Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, gdzie pracuje do chwili obecnej. W roku 2007 otrzymała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii na podstawie rozprawy: „Promocja zdrowia i profilaktyka onkologiczna w działaniach organizacji pozarządowych”, promotor - Prof. dr hab. Maria Libiszowska-Żółtkowska, recenzenci: Prof. dr hab. Antonina Ostrowska i Dr hab. Mirona Ogryzko- Wiewiórska. Stopień naukowy doktora pozwolił Habilitantce na uzyskanie zatrudnienia na stanowisku adiunkta /2008/, które pełni do chwili obecnej.

ZWIĘZŁA OPINIA O WYBRANYCH POZYCJACH NIE WCHODZĄCYCH W SKŁAD OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEFGO

Podstawę prezentowanych poniżej opinii stanowią wybrane prace wykazane przez Habilitantkę w pkt. II.2 /ss. 1-4/, oraz II.3 /ss. 5-7/ i przesłane w formie Załącznika No.3.

Jak już wspomniano, aktywność naukowa Dr Synowiec-Piłat jest wypadkową jej wykształcenia /doktorat z problematyki socjomedycznej/, miejsca zatrudnienia /Uniwersytet Medyczny/ oraz osobistych zainteresowań i pasji lokujących się w obszarze, szeroko rozumianej, socjologii zdrowia i medycyny, profilaktyki i promocji zdrowia, edukacji zdrowotnej, etc. Nie dziwi więc charakter pozycji, które współredaguje lub redaguje bowiem ich tematyka pokrywa się ze wskazanymi wyżej zainteresowaniami. Ciekawym dowodem sprawności organizacyjnej Synowiec-Piłat są np. projekty edukacyjne i warsztaty kierowane do zdrowej populacji mieszkańców Wrocławia, które jednak mogą stanowić /w pewnym stopniu/ punkt odniesienia dla ogólnopolskiej „socjotechniki promocji zdrowia”.

Chronologicznie pierwszą książką wskazaną w wersji papierowej w Wykazie Dostarczonych Publikacji jest monografia „Inkluzja czy ekskluzja? Człowiek stary w społeczeństwie” , pod redakcją naukową Habilitantki oraz B. Kwiatkowskiej i K. Borysławskiego /Wyd. Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, Wrocław 2015, ss. 344/. Autorkami i autorami poszczególnych artykułów zamieszczonymi w czterech odrębnych częściach / Starość i starzenie w perspektywie jednostkowej, społecznej i kulturowej, Ciało i seksualność w okresie starości, Przeciwdziałanie ekskluzji osób starszych, Aktywizacja i integracja społeczna seniorów/ było 25 osób z 9 różnych ośrodków naukowych, reprezentujących 18 uczelni /wśród nich, co się rzadko zdarza w publikacjach akademickich, także studenci/. Treść i forma poszczególnych tekstów jest bardzo /za bardzo?/ zróżnicowana, co robi wrażenie pewnego chaosu, sytuacji, jakby poszczególne osoby streszczały aktualnie prowadzone przez siebie prace badawcze /socjologia i psychologia starzenia, geriatria i gerontologia, organizacja ochrony zdrowia, medykalizacja, studia z zakresu urbanistyki, itp./. Jak piszą redaktorzy tomu we „Wstępie”, podstawowym celem książki jest próba odpowiedzi na pytanie : „/.../ czy mamy współcześnie do czynienia z włączaniem osób starszych w funkcjonowanie różnych grup społecznych czy też z wykluczeniem tej kategorii osób ze społeczeństwa.”/op. cit. s. 6/. Trudno ocenić stopień wkładu Habilitantki w powstawanie tej pozycji, bowiem brak informacji o podziale kompetencji wśród jej współredaktorów. W tomie tym b r a k u j e standardowo zamieszczanych w publikacjach tego typu: Bibliografii /Netografii/, Zakończenia, Indeksów, Streszczeń w języku angielskim; braki te nadają jej formę **materiałów konferencyjnych**. Trzeba jednak docenić znaczenie poruszanych tematów. Na osobne omówienie zasługuje artykuł noszący tytuł „Seksualność osób starszych w kontekście społecznym i zdrowotnym” /współautorstwo Habilitantki z M. Jędrzejkiem/. Tekst jest rodzajem przeglądu badań dotyczących „zdrowego starzenia się” i dążeń do aktywizacji seniorów; jednocześnie argumenty autorów zmierzają do przeciwstawienia się stereotypom przypisywanym starości. Seksualność to relatywnie rzadko podejmowany temat w ramach polskiej socjologii medycyny; stykamy się jednak, tu ponownie, z typową cechą twórczości Dr Synowiec-Piłat, tj. wieloautorskim charakterem prac, który utrudnia ustalenie wkładu poszczególnych osób w powstanie tekstu.

Drugim tomem wykazanym przez Habilitantkę w pkt. II.3. w kategorii: Redakcja naukowa monografii jest książka pod tytułem „Promocja zdrowia w działaniu. Od teorii do praktyki” firmowana przez Fundację „Kreatywni dla Zdrowia”, Wrocław 2017, ss. 242. Według informacji Bibliografii Publikacji UM we Wrocławiu, wydawca tej publikacji Wydawnictwo Eurosystem nie znajduje się na liście MNiSzW, stąd nie ma punktacja pracy i zamieszczonych w niej tekstów /5 pkt./. Dodajmy, że Dr Synowiec-Piłat jest Prezeską Fundacji, która sfinansowała wydanie książki.

W omawianej pozycji Habilitantka jest współredaktorką i współautorką aż 8 tekstów (!) oraz autorką jednego: „Razem dla zdrowia. Idea subsydiarności i działań międzysektorowych”. Charakteryzując treść swych rozważań redaktorzy piszą we Wstępie /s. 14/: „/.../ odnajdziecie Państwo garść (sic!) naukowej refleksji nad zagadnieniami promocji zdrowia /.../.” Problematykę poruszaną w tym tomie stanowią: aktywizacja i upodmiotowienie na rzecz zdrowia, psychologiczne i społeczne mechanizmy wpływające na zmianę zachowań i postaw prozdrowotnych, narzędzia stosowane w teorii „wpływu społecznego”, styl życia a zdrowie i jego determinanty, aktywizacja ludzi starszych oraz problematyka podstaw naukowych zdrowia senioralnego. Ponieważ, jak wspomniano, tylko jeden tekst jest wyłącznego autorstwa Habilitantki spróbujemy go krótko omówić i ocenić / op. cit., ss. 37-44 /. Pozycja jest przeglądem wyników badań poruszających ważny wątek efektywności analiz na obszarze promocji zdrowia. Autorka zwraca uwagę na idee tworzące „strukturę paradygmatyczną” tej orientacji: podejście siedliskowe, podejście uczestniczące, podejście „od ludzi do problemu”, zasadę pomocniczości /subsydiarności / związaną z upodmiotowieniem i aktywizacją oraz sprzyjającą wzmocnieniu uprawnień obywateli i środowisk, w których żyją. Kolejnymi ogniwami skutecznej profilaktyki winny być, Jej zdaniem, społeczne działania na rzecz zdrowia, współdziałanie w tym zakresie trzech sektorów: publicznego, prywatnego i niezależnego, idea społecznego zaangażowania biznesu, działania społeczności na rzecz zdrowia według reguły - „bottom up”, itp. Podsumowując - autorski tekst Dr Synowiec-Piłat jest przypomnieniem zasad od dawna znanych promotorom zdrowia z wcześniejszych opracowań innych autorów; należy równocześnie docenić uczynienie problematyki „skuteczności” centralnym punktem odniesienia, bowiem stanowi ona kluczowe zagadnienie „sociology of health promotion”.

OCENA WYBRANYCH POZYCJI WYKAZANYCH W PKT. II.2 - Rozdziały w monografiach naukowych

Próbie oceny poddano łącznie 35 pozycji autorskich i współautorskich publikowanych w latach 2007-2020 z listy „Wykazu Dostarczonych Publikacji Naukowych” /ss.1-4/. Spróbujemy opisać w zarysie te publikacje począwszy od najnowszych a skończywszy na najstarszych.

Pierwsze dwa teksty współautorskie znajdujemy w książce „Medycyna i zdrowie. Wyzwania XXI wieku” pod red. Magdaleny Kusaczuk, Wyd. Archaeograph, Łódź, Kielce 2020. Obu tekstom przypisano z b y t w y s o k ą taksację /20 pkt./, bowiem niezgodnie z wytycznymi RDN, posłużono się tu tzw. „punktacją źródła”. Pierwszym autorem jest, w obu przypadkach, lekarz medycyny Michał Jędrzejek. Artykuł „Lekarze rodзинni jako influencerzy? Możliwości wykorzystania mediów społecznościowych w promowaniu szczepień przeciwko grypie” , ss. 105-117 .

Autorzy stawiają tezę, że możliwe jest wykorzystanie mediów społecznościowych do „perswazji proszczepionkowej” oraz lekarzy rodzinnych w roli aktywistów tego typu programów. Opinia ta jest formułowana na podstawie wyników badań sondażowych wskazujących kluczową rolę Internetu i „social mediów” w kształtowaniu wiedzy o zdrowiu Polaków oraz na fakcie, że dla 77% pacjentów osobą posiadającą wiarygodną wiedzę medyczną jest właśnie lekarz pierwszego kontaktu /op. cit., s. 106/. We „Wnioskach” /s. 114/ sugeruje się zwiększanie aktywności profesjonalistów medycznych w różnego typu mediach społecznościowych. Tekst ma charakter popularyzatorski i choć nie przynosi nowych rozwiązań podejmuje ważny i aktualny problem obecny w debacie publicznej.

Drugi z sygnalizowanych tekstów, znajdujący się w tym samym tomie nosi tytuł: „Rola lekarzy rodzinnych jako liderów wyborów prozdrowotnych w promowaniu szczepień przeciwko grypie” /ss. 98-103/. Artykuł ma podobną formę i zbliżoną treść. Autorzy podkreślają znaczenie ustaleń, znanych już z wcześniejszych publikacji, dotyczących znaczenia „laickiej wiedzy o zdrowiu” jako czynnika decydującego o wyborach i zachowaniach zdrowotnych. Lekarze rodзинni jako osoby darzone przez pacjentów zaufaniem winni posiadać kwalifikacje by rozpoznawać i eliminować postawy antyzdrowotne, niezgodne z aktualnym stanem wiedzy medycznej oraz z pryncypiami promocji zdrowia. Tekst dotyczy aktualnych i ważnych problemów /analiza poglądów „antyszczepionkowych”/, co jest istotnym przyczynkiem do dyskusji w czasach pandemii COVID-19; nie daje jednak ona nowych odpowiedzi na pytanie: co konkretnie należy zrobić by zachęcić lekarzy rodzinnych do systematycznych i skutecznych interwencji na rzecz redukcji czynników ryzyka i propagowania zachowań sprzyjających zdrowiu.

Kolejne teksty wybrano ze względu na ich autorski charakter /przypomnijmy, że w okresie 2017-2020 w dorobku Habilitantki zdecydowanie dominują teksty wiele autorskie, bez informacji określających indywidualny Jej wkład w całość danej pracy. Obu artykułom autorskim Dr Synowiec-Piłat przypisano niską punktację - 5 pkt. MNiSzW /patrz: Raport, s. 6/. Pierwszy artykuł jest częścią znanej monografii poświęconej przeglądowi polskich badań socjomedycznych w ostatnich pięciu dekadach /Małgorzata Synowiec-Piłat, Możliwości praktycznych zastosowań wyników badań socjomedycznych w onkologii, w: A. Ostrowska, M. Skrzypek (red.), Socjologia medycyny w Polsce z perspektywy półwiecza... , Wyd. IFiS PAN, Warszawa 2015, ss. 189-216/. Tekst jest rodzajem przeglądu badań socjologicznych dotyczących

problematyki onkologicznej. Autorka zwraca uwagę na fakt, że wzrost liczby i poszerzanie problematyki prowadzonych na ten temat projektów badawczych jest efektem coraz większego zagrożenia społeczeństwa chorobami nowotworowymi /op. cit., s. 191/. Nawiasem mówiąc, uwaga ta pr z e c z y jednej z głównych tez rozprawy habilitacyjnej, że ma ona charakter wyjątkowy, nowatorski i prekursorski. Zdaniem Autorki omawianego rozdziału preferowanymi kierunkami dalszych analiz na tym polu powinny być badania nad jakością życia determinowaną jakością zdrowia, wsparcia społecznego w chorobie nowotworowej, mikrostruktur i ich roli „pomocowej”, oceny charakteru polityki zdrowotnej w odniesieniu do zagadnień onkologicznych, etc. We wnioskach znalazły się postulaty stworzenia procedur bardziej efektywnie mających skłaniać „lay people” do zgłaszania się na badania prewencyjne, zwrócenia uwagi na edukacyjną rolę personelu medycznego, wzmocnienia podejścia „siedliskowego”, dalszych interpretacji dwóch rodzajów racjonalności: „profesjonalnej” i „laickiej”. Co ciekawe, podkreślona została też ponownie rola i znaczenie lokalności badań Habilitantki: „/.../ w podejmowanych działaniach na rzecz zwalczania chorób nowotworowych n i e z b ę d n e /podkr. moje W.P./ [jest] uwzględnianie s p e c y f i k i danego regionu” /op. cit. s. 216/. W tym kontekście jeszcze raz przypomnijmy, że cały cykl prac badawczych Dr Synowiec-Piłat realizowany był wyłącznie na zdrowych, dorosłych mieszkańcach Wrocławia!

Następny z wybranych tekstów nosi tytuł: „Communication with cancer patients. Needs of patients and the social beliefs of the healthy persons”, w: A. Hulewska, A. Piasecka (red.), Health Communication in Poland, Wyd. A. Marszałek, Toruń 2015. Omawiany artykuł /ss.169-189/ został w Raporcie Bibliograficznym wyceniony na 5 pkt. MNiSzW. W pierwszej części tekstu Synowiec-Piłat dokonała analizy stanu badań oraz literaty przedmiotu /z uwzględnieniem pozycji anglojęzycznych/. Omawiając społeczny kontekst komunikacji z pacjentem nowotworowym odwołuje się do wyników badań własnych nad poglądami wrocławian na temat ich wyobrażeń o relacjach z ludźmi chorymi na nowotwory /sondaż na wybranych losowo 910 mieszkańcach Wrocławia przeprowadzony między marcem a czerwcem 2012 roku/. Prezentowane wyniki stały się później częścią monografii habilitacyjnej i zostaną szczegółowo omówione w innym miejscu tej recenzji /patrz: op. cit., s.173-179/. Zwróćmy tu jedynie uwagę na fakt, że Autorka w Konkluzjach podkreśla, iż poglądy i wyobrażenia wrocławian na temat nowotworów są w dużej mierze determinowane przez „doświadczenia rodzinne” związane z chorobą bliskiej osoby /op. cit., s. 181/. Tekst należy uznać za interesującą próbę prezentacji własnych wyników i ich interpretacji. Można odnieść wrażenie, że „limity objętości” nie pozwoliły tu Dr Synowiec-Piłat zaprezentować w całości bardziej pogłębionych refleksji nad zgromadzonym materiałem empirycznym.

Jeśli, w dalszym ciągu, stosować kryterium wyboru tekstów jednoautorskich, które dominowały na wcześniejszym etapie rozwoju naukowego Habilitantki /lata 2008-2015/ to dobrym przykładem dla twórczości z tego okresu są rozdziały, jakie sama

kwalifikowała do druku będąc pierwszą współredaktorką wieloautorskiej monografii; oba teksty uzyskały niską estymację 5 pkt. MNiSzW /patrz: M. Synowiec-Piłat, „Realizacja idei upodmiotowienia na rzecz zdrowia w kampaniach społecznych dotyczących problematyki onkologicznej”, w: M. Synowiec-Piłat, A. Olchowska-Kotała (red.), Socjologia i psychologia dla pacjenta - wybrane zagadnienia, Wyd. A. Marszałek, Toruń 2012, ss. 84-105 oraz M. Synowiec-Piłat, „Kampanie społeczne na rzecz pacjentów onkologicznych i ich najbliższych. Główne obszary działania”, w: M. Synowiec-Piłat, A. Olchowska-Kotała (red.), Socjologia i Psychologia...op. cit., ss. 66-83/ Oba teksty dotyczą zagadnień związanych z głównymi problemami kampanii społecznych na rzecz podniesienia jakości życia pacjentów onkologicznych i ich rodzin. Autorka wykonała analizę stron www, jej jednostkami były kampanie społeczne dotyczące problematyki onkologicznej. Badaniem objęto 135 polskich i zachodnich programów tego typu. We Wnioskach Autorka podkreśla różnorodność treściową i formalną działań, które, generalnie, miały na celu obniżanie poziomu „kancerofobii” i zmierzały do podniesienia poziomu życia chorych i ich najbliższych. Ważnym, sygnalizowanym problemem jest ocena skuteczność takich akcji. Należy podkreślić duży wkład pracy Autorki w realizację przedstawianego projektu /patrz np.: bardzo obszerna Netografia, ss. 80-83/.

Kolejny Rozdział przedstawia inny fragment efektów tego samego badania /patrz: „Realizacja idei upodmiotowienia na rzecz zdrowia...,” op. cit., s. 87/. Tu z kolei Badaczka charakteryzuje odbiorców kampanii społecznych, cele tych kampanii, aplikowane „techniki wpływu społecznego” oraz formy praktycznej realizacji „idei upodmiotowienia na rzecz zdrowia”. Interesującymi wnioskami zawartymi w Podsumowaniu jest sygnalizowane w y k l u c z e n i e (!) mężczyzn z programów ukierunkowanych na profilaktykę onkologiczną, mimo, że to właśnie mężczyźni są liderami nadumieralności na choroby cywilizacyjne i przodują w „abnegacji zdrowotnej” /op. cit., s. 99/. Podsumowując można stwierdzić, że oba teksty są interesującym przyczynkiem w dorobku polskiej „socjologii promocji zdrowia”.

Na koniec próby analizy wybranych przykładów typowego rodzaju aktywności naukowej Dr Synowiec-Piłat, jaką stanowią R o z d z i a ł y w m o n o g r a f i a c h /patrz: Wykaz Osiągnięć Naukowych, op. cit., ss. 2-5, pozycje od 1 do 33/ warto jeszcze odnieść się do publikacji „Społeczne uwarunkowania komunikacji międzysektorowej na rzecz promocji zdrowia i profilaktyki onkologicznej”, w: B. Jacennik, A. Hulewska, A. Piasecka (red.), Komunikowanie o zdrowiu, chorobie i leczeniu. Między psychologią a medycyną, Wyd. Vizja Press, Warszawa 2012, ss.67-85. Trzeba podkreślić, że jest to jeden z pierwszych tekstów Habilitantki poświęconych problematyce onkologicznej. Bibliografia Publikacji... przypisuje temu tekstowi /podobnie jak większości innych w dorobku Habilitantki/ 5 pkt. MNiSzW. Rozdział poświęcony jest charakterystyce roli jaka odgrywają organizacje pozarządowe na polu zdrowia oraz idei komunikacji i współpracy międzysektorowej. Zdaniem Autorki współczesna promocja zdrowia wymaga lepszej koordynacji między trzema głównymi sektorami działającymi na tym obszarze i realizującymi, różnymi metodami, te same cele /op. cit., s. 83 /. Działania

te powinny być podejmowane nie tylko na szczeblu centralnym, ale zwłaszcza na poziomie społeczności lokalnych. Autorka omawia też i komentuje czynniki utrudniające /uniemożliwiające/ współpracę międzysektorową /op. cit. s. 84/.

CHARAKTERYSTYKA PUBLIKACJI WSKAZANEJ JAKO OSIĄGNIĘCIE NAUKOWE

Po zapoznaniu się z całością przesłanej przez Dr Małgorzatę Synowiec-Piłat dokumentacji dotyczącej Jej dorobku naukowego za lata 2007-2020 i jego estymacji można stwierdzić, że **w całym bilansie tych dokonań największą wartość teoretyczną i empiryczną należy przypisać książce określonej jako osiągnięcie naukowe i wskazanej we Wniosku o nadanie stopnia doktora habilitowanego: *Przekonania i wiedza dotycząca chorób nowotworowych a uczestnictwo w onkologicznych badaniach profilaktycznych. Studium socjologiczne***. Wyd. Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, Wrocław 2020, ss. 564. Praca ta została również obszernie zaprezentowana w Autoreferacie. Zwróćmy zatem uwagę jakie elementy tego opracowania wyeksponowała sama Autorka:

- 1/** Według Habilitantki intencjom Jej programu badawczego było ukazanie niskiej skuteczności istniejących programów profilaktyki onkologicznej i wskazanie środków zaradczych podnoszących tę efektywność /Autoreferat, ss. 2-3/;
- 2/** Diagnoza ta skłania Ją do postulatu inicjowania programów socjologicznych, których celem ma być opracowanie wytycznych dla skutecznej modyfikacji zachowań zdrowotnych /np. przez skłanianie ludzi zdrowych do systematycznych badań prewencyjnych/; głównym elementem i narzędziem inicjującym tego rodzaju, swoistą „zmianę społeczną” winna być „cykliczna działalność edukacyjna” na rzecz upodmiotowienia jednostek i społeczności na polu zdrowia oraz zwiększenie poziomu kompetencji medycznych tych grup i osób;
- 3/** Czynnikiem negatywnie wpływającym na zachowania prozdrowotne /eliminującym lub ograniczającym ten pożądaný rodzaj zachowań / może być potoczna, stereotypowa wiedza laików , skutkująca np. hołdowaniem poglądom fatalistycznym;
- 4/** Habilitantka wyraża opinię, że „/.../ problematyka przekonań dotyczących nowotworów jest w naszym kraju b a r d z o r z a d k o podejmowana.” /op. cit., s. 3/ oraz nie uwzględnia uwarunkowań socjo-demograficznych, kulturowych, strukturalnych, etc. / op. cit., s. 4 /;
- 5/** Za swoje istotne osiągnięcie Dr Synowiec-Piłat uznaje skonstruowanie, na podstawie uzyskanych danych, pięciu autorskich skal, służących pomiarowi przekonań osób zdrowych na temat chorób nowotworowych;
- 6/** Wbrew tytułowi habilitacyjnej, Autorka wielokrotnie podkreśla l o k a l n o ś ć swojego projektu, pisząc ,m.in.: „/.../ objęcie badaniem populacji dorosłych, zdrowych /.../ mieszkańców Wrocławia podyktowane było /.../ względami p r a k t y c z n y m i /podkr. moje W.P./. W przyszłości planowane jest bowiem wykorzystanie wniosków z niniejszego badania do tworzenia oraz wdrażania programu promocji zdrowia i

profilaktyki onkologicznej ukierunkowanej konkretnie na społeczność wrocławian.” / op. cit., s. 5 /;

7/ Ważnym, chociaż nie odkrywczym, rodzajem wniosku wywiedzonego ze zgromadzonego materiału jest opinia o negatywnym wpływie „przekonań fatalistycznych” na wzory zachowań wrocławian, a w szczególności na postawy antyzdrowotne oparte na potocznej wiedzy i stereotypowych opiniach na temat chorób nowotworowych /mity, uprzedzenia/; dodatkowym elementem wzmacniającym i determinującym zły stan wiedzy na ten temat jest niski status socjo-ekonomiczny oraz poziom wykształcenia a także narracje powstające wokół „rodzinnych historii raka”. Warto przy tym zauważyć, że o ile „indeks” kulturowych uwarunkowań „zachowań irracjonalnych” wydaje się być kompletny, to czytelnik monografii może czuć się zawiedziony ogólnikowością zaleceń socjotechnicznych i praktycznych rekomendacji Autorki. Rodzi to zasadne pytanie: wedle jakich konkretnych reguł i na czym dokładnie ma polegać strategia ograniczania /eliminacji/ zachowań antyzdrowotnych dorosłych mieszkańców Wrocławia? Czy te zalecenia można sprowadzić jedynie do ogólnych haseł: „podmiotowości”, „aktywizacji” oraz walki z „rakofobią” /chyba lepiej – „kancerofobią”?/. M. Synowiec-Piłat ignoruje też, znane z polskiej literatury przedmiotu, wcześniejsze opracowania innych socjologów dotyczące tych samych zagadnień, a więc modyfikacji zachowań zdrowotnych /programy „Gmina promująca zdrowie”, „Promocja zdrowia w środowisku lokalnym”, „Zakład pracy promujący zdrowie”, „Uczelnia promująca zdrowie”, etc./.

9/ Habilitantka w swojej monografii wielokrotnie podkreśla tezę o zasadniczym wpływie edukacji zdrowotnej na pozytywną modyfikację postaw i zachowań „zwykłych ludzi” wobec profilaktyki onkologicznej. Píše, że istnieje „Potrzeba kontynuowania działań edukacyjnych /.../ jako p o d s t a w y /podkr. moje W.P./ wdrażania strategii antynowotworowych/.../” /op. cit., s. 7/. Tu ponownie nasuwa się uwaga polemiczna. Jak wynika z klasycznych, najczęściej cytowanych opracowań socjomedycznych edukacja jest ważnym czynnikiem a l e n i e d e c y d u j e o inicjowaniu oraz utrwalaniu zachowań sprzyjających zdrowiu /patrz np.: Bunton, Nettleton, Burrows eds., 2005,121-3,72 ,14 ; Scambler /ed/ 2006, 12,60,197; Amic, Levine et al., 1995, 63,325/. Już na początku lat 90-tych również w polskiej „socjologii promocji zdrowia” znany i akceptowany był pogląd, że edukacja zdrowotna nie jest najważniejszym elementem akcelerującym zachowania, postawy i potrzeby prozdrowotne, zarówno w skali jednostkowej jak i w odniesieniu do zbiorowości. Należy ją traktować raczej jako jeden z wielu działających komplementarnie ogniw służących pozytywnym zmianom na rzecz zdrowia. /Słońska, Misiuna, 1993; 18,60/. W realizacji tych celów powinno się aktywizować całe środowisko życia ludzi, modyfikować prozdrowotną politykę państwa, dokonać reorientacji systemu ochrony zdrowia, tworzyć środowiska sprzyjające zdrowiu, itp. /WHO 1986 ,335-340; Puchalski, Korzeniowska 2004,109-126; Korzeniowska 2008,131; Słońska 2008 , 93-94 ;

Podsumowując ogólne uwagi związane z założeniami książki habilitacyjnej należy ponownie **wyeksponować i docenić oryginalną diagnozę Autorki wynikającą z Jej badań wskazującą na prawie całkowity brak programów profilaktycznych dedykowanych mężczyznom jako szczególnej grupie ryzyka. To cenna i bardzo ważna diagnoza! Szkoda, że Habilitantka nie pogłębiła swych rozważań na ten temat i zaniechała szerszych interpretacji** /Patrz: Autoreferat, s. 7/.

Kompleksowe opracowanie Dr M. Synowie-Piłat dotyczące przekonań i wiedzy dorosłych mieszkańców Wrocławia będące efektem Jej wieloletnich badań pozwoliło na:

- Przegląd problematyki sytuującej się na polu polskiej „socjologii promocji zdrowia”. Wybierając zagadnienie profilaktyki onkologicznej Autorka stała się kontynuatorką wcześniejszych badań na ten temat. Projekt ten należy uznać /mimo lokalnego charakteru/ za istotny głos prezentujący socjomedyczny punkt widzenia i będący argumentem na rzecz „socjologizacji” promocji zdrowia i profilaktyki, zdominowanej dotąd przez „podejścia „medykocentryczne”;
- Walorem projektu jest jego dwustopniowość i długość trwania. Chociaż w interpretacji wyników nie widzimy wpływu zmian politycznych, organizacyjnych, kulturowych, jakie w ciągu 6 lat powinny /przynajmniej w pewnym stopniu/ wpłynąć na charakter badanych zachowań zdrowotnych wrocławian. Autorka nie interpretuje też zadziwiającego pogorszenia się poziomu kompetencji medycznych wrocławian w tym samym okresie!;
- Dr Synowiec-Piłat osadziła swe rozważania w ramach teorii socjologicznych, czyniąc jednak głównym punktem odniesienia „potoczną wiedzę o zdrowiu” i pomijając wcześniejsze wieloletnie badania na temat „lay referral system”, podejmowane, m.in., w ramach „socjologii leczenia niemedycznego”, w tym również ogólnopolskie wyniki projektów dotyczących profilaktyki onkologicznej /patrz np.: Piątkowski, Zalewska 2019; Piątkowski, Dudkowski-Sadowska 2018 ; Piątkowski 2016; Bobiński et.al.,2015; Piątkowski, Sadowska, Bobiński, Bednarek 2015/;
- Należy podkreślić sprawność Habilitantki w planowaniu i realizacji badań własnych /prawidłowo opisany cel główny, cele szczegółowe, narzędzia badawcze, dobór próby/. Osobno trzeba wyróżnić staranne opracowanie statystyczne uzyskanych wyników /R.5, pkt. 5.5/. Ponownie warto zaznaczyć opracowanie oryginalnych skal pomiaru przekonań zdrowotnych i poziomu wiedzy potocznej na temat nowotworów /op. cit. ss. 521-527/. Nie wiemy jednak kto stanowił grupę „przeszkolonych przez Autorkę ankietów”, ani w jakich warunkach przebiegała „ankietyzacja”;
- Do ciekawszych części pracy należy socjologiczny opis i interpretacja wyników badań własnych /R. 6, pkt. 6.1-6.3/ charakteryzujące w sześciu wymiarach przekonania zdrowotne wrocławian;
- Aplikacyjna część Projektu /R. 7, s. 467 i dalsze/ może budzić kontrowersje i prowokować do uwag polemicznych o czym była już mowa wyżej.

KONKLUZJE:

1/ Pani Dr Małgorzata Synowiec-Piłat samodzielnie zaplanowała, zaprojektowała oraz prawidłowo zrealizowała badanie socjomedyczne na próbie reprezentatywnej dorosłych, zdrowych mieszkańców Wrocławia. Problem badawczy należy uznać za istotny bowiem dotyczy zagadnień bezpieczeństwa zdrowotnego Polek i Polaków.

2/ Mimo sygnalizowanych i opisanych wcześniej uchybień metodologicznych i niekompletnie zrekonstruowanego stanu badań Habilitantka wykazała się wielką pracowitością i wysokim stopniem determinacji w dążeniu do finalizacji 2 stopniowego projektu typu „survey”. Prawidłowo dokonano wyboru celów analiz /cel główny i cele szczegółowe/ oraz opracowano wyniki od strony statystycznej.

3/ Projekt badawczy: „Przekonania i wiedza dotycząca chorób nowotworowych a uczestnictwo w onkologicznych badaniach profilaktycznych...” posiada niewątpliwie również walor aplikacyjny i istotne znaczenie dla praktyki społecznej. Monografia habilitacyjna Małgorzaty Synowiec-Piłat to najmocniejszy punkt całego dorobku Habilitantki.

4/ Swoistą „wartość dodaną” stanowi duża aktywność organizacyjna, edukacyjna, naukowa, popularyzatorska na obszarze promocji zdrowia i profilaktyki onkologicznej dedykowana głównie mieszkańcom Wrocławia. Od kilku lat Dr Synowiec-Piłat jest także inicjatorką ogólnopolskich konferencji socjomedycznych, w tych rodzajach działań pomocna jest funkcja Przewodniczącej Sekcji Socjologii Zdrowia i Medycyny którą Habilitantka pełni od roku 2019.

5/ Do wyraźnie gorszych parametrów osiągnięć naukowych Dr Piłat należą: niska estymacja prac publikowanych w periodykach posiadających IF, niska liczba cytowań według wskaźnika WoS, niskie wskaźniki Indeksu Hirscha /wg Web of Science i bazy Scopus/, bardzo niska punktacja wg, wskazań MNiSzW po uzyskaniu stopnia doktora /2007/, niewykazywanie kierowania grantami krajowymi i zagranicznymi, brak aktywności w międzynarodowych instytucjach badawczych, odbywania staży naukowych. Osobno warto zwrócić uwagę na trudną do jednoznacznej oceny dużą ilość publikacji współautorskich /wieloautorskich/ oraz współredakcji monografii.

6/ Zakładam równocześnie, że Wysoka Komisja Habilitacyjna w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki socjologiczne jednoznacznie rozstrzygnie czy całościowy bilans dokonań dr Małgorzaty Synowiec-Piłat stanowi z n a c z n y wkład w rozwój nauk socjologicznych.

Zatem biorąc pod uwagę wszystkie „pasywa i aktywa” dorobku Habilitantki, po analizie całości przesłanych przez Komisję materiałów związanych z osiągnięciami Pani Doktor M. Synowiec-Piłat, stosując do tej oceny Art. 221, ust. 1 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. stwierdzam, że w mojej opinii Habilitantka spełniła większość kryteriów stosowanych wobec osób ubiegających się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego, co skłania mnie do pozytywnej oceny całości Jej osiągnięć w toczącym się postępowaniu w Instytucie Nauk Socjologicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

